

Wim Duijst
**ACHTER
DE SCHERMEN**

Over het schrijven van Het verzwegen kind

**MET VOORPUBLICATIE
EN KORTINGSBON**

M
marmar

ACHTER DE SCHERMEN

INKIJK EXEMPLAAR

INKIJK EXEMPLAAR

WIM DUIJST

Achter de schermen

Over het schrijven van zijn roman *Het verzwegen kind*

INKIJK EXEMPLAAR

INKIJK EXEMPLAAR

Voorwoord

ER ZIJN WEINIG beroepen die zo tot de verbeelding spreken als het beroep schrijver, zeker als het om romanschrijver gaat. Bladen als *Vrij Nederland* en *HP/De Tijd* besteden van oudsher veel aandacht aan beoefenaars van dit genre. De *Haagse Post* bijvoorbeeld, toen nog niet gefuseerd met *De Tijd*, publiceerde tussen september 1978 en februari 1979 maar liefst negentien interviews waarin bekende auteurs tot in details vertelden hoe ze te werk gingen en welke problemen zij daarbij ondervonden. En de laatste jaren hebben succesvolle schrijvers zelfs de allure van een ster gekregen. Zo vertelde Jan Siebelink, niet de minst ijdele overigens, in een interview met *de Volkskrant* dat sommige van zijn fans de behoefte hebben hem aan te raken. Maar ook dat de plek waar *Knielen op een bed* violen zich afspeelt een bedevaartsoord is geworden.

Om het beroep van schrijver hangt een zekere magie. Veel mensen zijn verrast of zelfs onder de indruk als je ze vertelt dat je schrijver bent. (Overigens durfde ik me na mijn vijfde roman pas schrijver te noemen – en nog voel ik schroom.) Vaak ook willen ze weten hoe je bij het schrijven van een roman te werk gaat. ‘Heb je het hele verhaal al in je hoofd voordat je eraan begint?’ ‘Hoe lang

doe je over zo'n boek?' 'Heb je wel altijd zin en inspiratie?' zijn vragen die me vaak worden gesteld. Toen mijn uitgever me vorig jaar dan ook vroeg of ik een logboek bij wilde houden over het schrijfproces van *Het verzwegen kind* hoefde ik niet lang na te denken.

Achter de schermen telt 29 blogs en een voorpublicatie uit *Het verzwegen kind*. De blogs zijn eerder verschenen op mijn website en op Facebook in de periode juni 2017 tot en met augustus 2018. Natuurlijk heb ik niet alle ins en outs van het schrijfproces op papier kunnen zetten. *Achter de schermen* is, met hier en daar een uitstapje, slechts een greep uit vele van de problemen die ik bij het schrijven van deze roman ben tegengekomen.

Dank ben ik ten slotte verschuldigd aan Helga van Kooten die deze blogs van kritisch en opbouwend commentaar voorzag.

Utrecht, september 2018

Wim Duijst

Merkwaardige wezens

Of: hoe een idee voor een boek ontstaat

EEN TIJD GELEDEN alweer beloofde ik mijn uitgever een novelle te schrijven. Waar die over zou gaan, wist ik op dat moment niet. Ook een week later niet. Maar omdat je een keer moet beginnen, ging ik ervoor zitten. Na een halfuur had ik nog geen idee.

Ik fantaseerde over een hoofdpersoon. Werd het een man of vrouw? Een jongen of een meisje? Uiteindelijk koos ik voor een vrouw. Sandra noemde ik haar, want zo heette een buurmeisje van lang geleden. Maar wat wilde Sandra? Wat was haar drijfveer en hoe werd ze daarin tegengewerkt? Ineens wist ik het: Sandra wilde een kind. En omdat ze dat na zes jaar huwelijk nog niet had, ging ze er iets op verzinnen.

Maanden later ontdekte ik dat Mees Hartog me op het idee voor *Dood zaad* had gebracht. Mees is een goede vriend. Af en toe ga ik met hem naar de film of naar het theater. Verder praten we veel over literatuur, dat wil zeggen: hij praat en ik luister. Vaak zegt hij zinnige dingen, maar hij zegt ook dingen waar je om kunt lachen. Voorbeeld. We stonden in de rij in het Eye in Amsterdam. 'Vrouwen', zei hij plotseling, 'zijn toch zulke merkwaardige wezens.' 'Hoe dat zo?' vroeg ik. 'Omdat...' Stilte. Denkrimpel. '... omdat ze altijd een kind willen.'

Toen ik met *Een man uit de krant* bezig was, raakte ik soms in paniek omdat ik nog niet wist waar mijn volgende roman over zou gaan. Maar het boek was nog niet af of ik had al een idee. Ik was op familiebezoek in Bunschoten en ontmoette daar mijn zwager. Hij vertelde een verhaal dat me zo aangreep dat het me niet meer losliet.

Het is een bizar verhaal, waargebeurd bovendien, en het heeft zich een kleine honderd jaar geleden in Bunschoten afgespeeld. De plek (achter de hervormde kerk) heb ik inmiddels bezocht. Er is weinig te zien: een vrijstaande, onbewoonbaar verklaarde woning, een weg, een parkeerterrein en wat rijtjeshuizen uit de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Maar in mijn ogen is het een magische plek geworden, een plek waarover ik móét schrijven. Hier hebben die mensen dus rondgelopen, dacht ik steeds, hier hebben ze hun wanhoop en verdriet beleefd en hier, érgens hier, hebben schooljongens het babylijkje opgegraven.

Alleen voor zware gevallen

‘ZO, JONGEN, BEVIEL het een beetje?’

‘Best, hoor.’

‘Nog zeeziek geweest?’

‘Tuurlijk niet.’

‘Je zult ze de kost moeten geven die ik met de dood in hun klompen aan wal heb zien komen.’

‘Ik voel me kiplekker.’

‘Gelukkig maar.’ Ironische blik, brede grijns. ‘Nou moet ik je wel zeggen dat het de afgelopen week vrij rustig weer is geweest, maar het kán tekeergaan... Als ik naga, vorig jaar oktober... En het jaar daarvoor... Man, man, toen zijn er zelfs een paar verzopen.’

Bovenstaand gesprek zouden Willem Loenen, de hoofdrolspeler in mijn nieuwe roman, en mijn vader kunnen hebben gevoerd, in de periode rond de Eerste Wereldoorlog. Willem Loenen 44 jaar oud, mijn vader nog maar een jongen van 12 jaar, net terug van zijn eerste week op de Zuiderzee. Ik zie ze staan bij de visafslag in

Spakenburg. Zowel Loenen als mijn vader moest de zee op, want keuze had je niet in die tijd. Als je vader visser was, werd jij het ook. Klokslag twaalf uur 's zondagsavonds voer je uit, 's zaterdagsochtends kwam je pas thuis. En dat van mei tot oktober.

Omdat Loenen echt heeft geleefd, wil ik alles over hem weten. Maar behalve dat hij vanwege een misdaad in de strafgevangenis van Leeuwarden heeft gezeten, weet ik nog weinig over hem. O ja, dat hij in Bunschoten heeft gewoond.

Tot ik in *Van wee bin jie d'r een*, een genealogie van Bunschoter families, allerlei feiten over zijn leven vind. Zijn sterfdatum bijvoorbeeld. Maar ook hoe zijn voorouders heetten, dat hij veertien kinderen verwekte en dat het drama zich een jaar na het overlijden van zijn vrouw heeft afgespeeld.

Ik bel de gemeente Leeuwarden. Een vriendelijke man staat me te woord. Als ik mijn verhaal heb gedaan, geeft hij me het e-mailadres van *Tresoar*, het historisch en letterkundig centrum van de stad. Loenen moet in de Blokhuispoortgevangenis hebben gezeten, waar alleen de 'zeer zware gevallen' naartoe gingen. Ik moet vragen of 'ze' in het inschrijvingsregister van de Blokhuispoortgevangenis voor me willen opzoeken in welke stad hij is veroordeeld.

Ik krijg antwoord. Loenen, mailt een medewerker van de sector informatie, is veroordeeld door de arrondissementsrechtbank aan de Hamburgerstraat in Utrecht. Voor inzage of informatie over dit vonnis kan ik me wenden tot Het Utrechts Archief.

Ineens heb ik een naam voor zijn dochter, die andere hoofdrolspeler in mijn roman. Kuintje ga ik haar noemen, naar een meisje dat vroeger bij ons in de straat woonde. Haar initialen zijn gelijk aan Loenens echte dochter. Toeval?

Surfen in de gevangenis

WILLEM LOENEN HEEFT gezeten in de Blokhuispoortgevangenis van Leeuwarden. Hoelang weet ik niet, daar moet ik nog achter zien te komen.

Het gebouw ligt in het centrum van Leeuwarden en oogt met zijn sierlijke torens en leistenen dak als een kasteel. De laatste gevangenen zijn er op 17 juni 2007 vrijgelaten en sinds 2008 doet het gebouw dienst als museum en cultureel bedrijventrum. ‘Waar vroeger gedetineerden zaten, werken nu de creatieve geesten die schuilgaan achter de bedrijven die hier gevestigd zijn’, aldus de site van de Stichting Blokhuispoort.

De Blokhuispoortgevangenis bestond uit drie afdelingen: een huis van opsluiting, een bijzondere strafgevangenis en een huis van bewaring. Gezien zijn delict (onder meer kindermoord) vermoed ik dat Loenen in de bijzondere strafgevangenis heeft gezeten. En verdomd, al surfend tref ik onder het kopje *Overleden inmates* zijn naam. Zelfs zijn sterfdatum, doodsoorzaak en gevangenisnummer worden vermeld.

Mijn opwinding neemt toe als ik het kopje *Afbeeldingen op glasplaten* ontdek. ‘Gevangenen werden van 1880 tot 1935 gefotografeerd en

vastgelegd op een glasplaat. De glasplaten die bewaard zijn gebleven, liggen in het depot van het Gevangenis­museum te Veenhuizen.' Honderden zwart-witfoto's van mannen (met een nummer!) trekken even later aan me voorbij. Weet ik straks hoe mijn 'held' er in werkelijkheid uit heeft gezien? Het zal toch niet waar zijn!

Bij Loenens nummer hoort geen onknappe man. Hij heeft een ovaal gezicht, een rechte neus, baardstoppels en naar achteren gekamd haar. En hoewel hij neutraal de lens in kijkt, lijkt hij me evenmin onvriendelijk. *Leek* moet ik zeggen.

Maar corresponderen de nummers van de 'overleden inmates' en die van de portretfoto's wel? Ik twijfel en bel het museum in Veenhuizen.

'Helaas, meneer', antwoordt een vrouw aan de andere kant van de lijn.

'Kunt u dan achterhalen welke foto wel bij Willem Loenen hoort?'

'Helaas, helaas.'

Ik surf verder en ontdek een film over het leven in de Blokhuispoortgevangenis uit 1925. Het waren de eerste bewegende beelden die in een Nederlandse gevangenis werden gemaakt. Opmerkelijk detail: zodra de delinquenten uit hun cel worden gehaald, bedekken ze hun gezicht met een soort masker, dat ze pas weghalen wanneer ze hun bestemming hebben bereikt. Of ze nou naar de kerk gaan, gelucht worden of voor de directeur moeten verschijnen. In gedachten zie ik Loenen lopen.

Tot slot: de Blokhuispoortgevangenis had een koor. Het stond onder leiding van een geschoolde dirigent, eveneens een gevangene, en het genoot zelfs enige bekendheid. Er zitten geenige nummers tussen.

Voor wie nieuwsgierig is: op de website van Blokhuispoort (www.blokhuispoort.nl) kun je nummers van het gevangenis­koor beluisteren.

Over Ikea-romans en de magie van het schrijven

Gisteren kwam ik tijdens het opschonen van mijn e-mailbestand een korte briefwisseling tegen tussen Mees Hartog en mij. Mees is historicus en net als ik in Bunschoten-Spakenburg opgegroeid. Beiden hebben we ons aan een orthodox-gereformeerde opvoeding weten te ontworstelen (voor zover dat mogelijk is) en we delen de liefde voor het geschreven woord.

Hieronder een paar fragmenten die een aardig inkijkje geven in het verloop van mijn schrijfproces. Overigens had ik onze e-mails (uit 2013) bijna verwijderd, maar net op tijd greep de Voorzienigheid in.

From: Mees Hartog
To: Wim Duijst
Sent: Thursday, March 07, 2013 1:11 AM
Subject: Re: roman

Beste Wim,

Je schrijft, dat je schrijft en schrijft,
schrijven moet. Ik begrijp dat volkomen. Het

is jouw eigen, meest persoonlijke middel tot uitdrukken zoals een schilder de verf, het mes, het penseel en het doek nodig heeft om zich uit te drukken.

(...)

Maar wat is schrijven eigenlijk? Wat is het schrijven van een literaire tekst meer dan de bezigheid, het handwerk, het karwei zelf?

(...)

Het unieke van het schrijven van een literaire tekst is dat er momenten zijn waarop de schrijver zelf niet meer zijn taal en zijn verhaal stuurt, maar dat zijn brein en zijn geest het heft in handen nemen en hem tot zins- en plotwendingen, metaforen, beelden en aforismen brengen. Het lijkt of de schrijver door te schrijven een mechaniek in werking zet waardoor hij lucider kan denken. Mechaniek doet te veel aan techniek denken en het is beter te spreken van stroom en intuïtie.

Uit je bespreking van Reve komt mij een diepe bewondering tegemoet. En terecht. Ook bij hem is sprake van de magie, het mysterie en zelfs het mystieke van het schrijven. Hoe komt het toch dat bij de ene schrijver de rangschikking van de woorden een magistrale stijl doet ontstaan en bij de andere niet?

(...)

Groet,
Mees

From: Wim Duijst
To: Mees Hartog
Sent: Tuesday, March 19, 2013 10:58 AM
Subject: Re: roman

Beste Mees,

Terecht stel je de vraag wat een tekst literair maakt. Ik ben er nog steeds niet uit. Je hebt het over 'momenten waarop het brein en de geest het heft in handen nemen'. Dat herken ik. Maar meestal heb ik het gevoel dat ik met het karwei zélf bezig ben. Meestal ook ga ik tijdens het schrijven door diepe dalen. Het is lijden. Ik begrijp dan ook niet waarom ik het doe. Is het eierzucht? Egotripperij? Wil ik mezelf bewijzen?

En altijd weer is er die twijfel. Heeft mijn werk waarde? Voor wie en waarom doe ik het? Kan ik het wel? Als ik fragmenten uit mijn eigen romans teruglees, heb ik daar zelden 'een goed gevoel' bij. Vorige week verviel ik na het lezen van een bericht van de jury van de Libris Literatuurprijs weer eens in een diepe neerslachtigheid. 'De jury', zo stond in een van onze kwaliteitskranten, 'hekelte in haar rapport de vele ingezonden "Ikea-romans", die zijn geschreven als een "bouwpakket bestaande uit een handvol personages, een groot geheim in het verleden, tegengestelde belangen en loyaliteiten, een verliefdheid hier of juist wroeging en verdriet over een verbroken relatie daar". Het deed ze verlangen "naar een robuust, ouderwets, ambachtelijk meubelstuk".

Een *ambachtelijk* meubelstuk, valt het je op?

Maar goed: de jury heeft blijkbaar ook mijn roman *Zwijgend verleden* gelezen, want enkele van de hierboven genoemde ingrediënten zijn naadloos op dit boek van toepassing. Begrijp je mijn frustratie?

Gelukkig geeft schrijven ook voldoening. Veel voldoening zelfs. Als ik aan het einde van de dag een of twee bladzijden geschreven heb, beschouw ik dat altijd weer als een klein wonder. Ziezo, toch weer mooi een nieuwe werkelijkheid gecreëerd. Ik heb altijd al willen schrijven. Ik zou niet anders meer willen.
(...)

Groet,
Wim

From: Mees Hartog
To: Wim Duijst
Sent: Tuesday, March 19, 2013 12:08 PM
Subject: Re: roman

Beste Wim,

(...)
Gisteravond hoorde ik op een informele avond over Ingmar Bergman het volgende citaat van deze Zweedse toneel- en filmregisseur: 'De kunstenaar moet zijn demonen leren kennen. Als hij die kent, moet hij ze als paarden voor zijn karretje spannen.'

Vervolgens zagen we hem in een kort filmpje zijn demonen (angsten) opnoemen: angst voor God, angst voor orde, angst voor wanorde, angst voor te laat komen, angst voor een verkeerde opmerking enzovoort.

Mijns inziens komt het erop neer dat een kunstenaar diep in zijn innerlijk moet kijken en die pijn moet 'exploiteren'. Daar is diepgaande eerlijkheid tegenover jezelf voor nodig. Durf jij dat? Durf ik dat?

Tobben en twijfels horen bij dat proces, want je moet de ruwe grondstof naar boven halen en daarna bewerken, transformeren qua vorm en inhoud, slijpen. Daarmee bedoel ik niet dat je over eigen problemen moet gaan schrijven. Je moet ze gebruiken. Vele kunstenaars hebben getobd. Denk aan de componist Bruckner, die zijn symfonieën na kritiek vele malen herschreef.

In zijn latere jaren trok Ingmar Bergman zich definitief terug op een eiland. Hij reisde nooit meer af naar Stockholm. Hij had toen negen kinderen bij vijf vrouwen verwekt.

Groet,
Mees

Huiveren in Het Utrechts Archief

WILLEM LOENEN WAS geen brave jongen. Voor me ligt zijn ongeveer tachtig pagina's tellende dossier uit de jaren twintig van de vorige eeuw: verhoren, processen-verbaal, oproepen om voor de rechter-commissaris te verschijnen enzovoorts.

Ik zit in de studiezaal van Het Utrechts Archief aan de Alexander Numankade. Buiten schijnt de zon. Het is middag. Twee baliemedewerkers zijn fluisterend in gesprek, naast me tikt een man keihard op zijn toetsenbord. Bij een boekenkast verderop laat iemand een map op het zeil kletteren. Op de muur een gedicht van Ingmar Heytze.

Gretig blader ik door Loenens dossier. Ik wil alles over die man weten. Dat het in een middag niet gaat lukken, is me al wel duidelijk. Sommige stukken lees ik daarom vluchtig. Een stuk dat onmiddellijk mijn aandacht trekt, is een proces-verbaal dat door veldwachter Reijers uit Bunschoten is opgesteld. Omdat de man niet schrijven kon (hij raakt telkens in zijn eigen zinnen verstrikt), heb ik zijn tekst geredigeerd.

Omstreeks 8.30 uur begaf ik mij naar de boomgaard van Willem Loenen. Daar heb ik gemeentewerklieden de opdracht gegeven

de sloot af te dammen. Toen zij het water tot aan de bodem hadden weggeschept, haalden ze overblijfselen van een pasgeboren kindje (lijkje) tevoorschijn. Het kindje was mijns inziens in stukjes gehakt, zoals een slager een soepzootje klaarmaakt; er bevond zich één afgekapt, compleet kinderhandje tussen.

(...)

In de namiddag is door de heer burgemeester alhier en mij ten huize van Willem Loenen een hakmes in beslag genomen, door mij overgebracht ter griffie van de arrondissementsrechtbank te Utrecht, dienende voor overtuigingsstukken.

Over dat hakmes schrijft de burgemeester, nadat hij Loenen heeft verhoord:

Ik liet aan Willem Loenen een hakmes zien. Vermoedelijk had hij daarmee het kind in stukken gehakt. Loenen had dat eerder erkend. Toen Loenen het hakmes zag, zei hij: 'Daarmede heb ik het niet gedaan. Ik hakte het kind aan stukjes met mijn ijsbijl.' Ijsbijlen zijn zware stukken gereedschap met lange, sterke stelen die de vissers 's winters bezigen om bijten te hakken in het Zuiderzee-ijs, waaruit zij spiering vangen. Nader verklaart Loenen: 'Die ijsbijl staat bij mij thuis in het achterhuis, achter de deur. Ja, ik geloof wel dat ik hem na gebruik (...) een beetje heb gewassen.'

(...)

Eenden uit de sloot langs de boomgaard moeten de stukjes van het kind hebben ingeslikt. Zachte delen van het lichaampje vonden wij dan ook bijna niet. Hieruit zou zijn te verklaren dat wij zo weinig restanten van het lichaampje aantroffen, hoewel toch nog genoeg om bewijs te leveren.

(...)

In de namiddag met Reijers naar Loenens woning gegaan. Daar vonden we de ijsbijl. Ik heb hem in beslag genomen. Op dinsdag na Pinksteren zal ik de bijl ten parket laten brengen aan de heer

officier van justitie of aan zijne edelachtbare persoonlijk doen overhandigen.

De overblijfselen van het kinderlichaampje zijn door de burgemeester in een glazen pot met afsluitdeksel ter beschikking gesteld aan justitie. Justitie heeft vervolgens het pathologisch instituut in Utrecht opdracht gegeven de overblijfselen te onderzoeken. Dr. J. M. Baart de la Faille van de Rijksuniversiteit Utrecht en P. Nieuwenhuijse, arts en verbonden aan het Pathologisch Instituut kwamen tot de volgende conclusies:

- De inhoud van de fles bevat delen die stellig van een menselijk lichaam (eventueel van meer dan één menselijk lichaam) afkomstig zijn.
- Deze overblijfselen vertonen op verschillende plaatsen tekenen van daarop uitgeoefend geweld. Het is ondergetekenden niet gebleken, dat de gevonden snij- of hakwonden, ook niet de circulaire wond van de onderarm (B) tijdens het leven zijn toegebracht; de toestand van rotting, waarin de delen verkeren, maakt een stellige uitspraak omtrent het toegebracht zijn der wonden, terwijl het kind leefde, ofwel terwijl het dood was, niet mogelijk.
- De wonden kunnen alle met de aan ondergetekenden ter hand gestelde ijsbijl zijn toegebracht.
- De arm A en de hand B zijn afkomstig van een kind, dat bijna voldragen is geweest bij de geboorte, althans ouder dan 36 weken is geweest.

Ten slotte: in een later verhoor verklaart Loenen tegenover de rechter-commissaris: 'Ik kan het kind wel in stukken gehakt hebben, maar ik kan me niet herinneren hoe het gegaan is.'

In godsnaam, hoe verplaats ik mij in een man die een pasgeboren baby in stukken heeft gehakt!

Genieten in Het Utrechts Archief

VOOR DE VIERDE achtereenvolgende middag zit ik in de studiezaal van Het Utrechts Archief aan de Alexander Numankade. Voor me ligt weer het dossier-Loenen. Tot nu toe schreef ik vooral over Willem Loenen (58), maar zijn dochter Kuintje (29) wordt in mijn nieuwe roman een minstens zo belangrijke figuur. Ze heeft nooit verkering gehad en woont nog bij haar vader. Omdat haar moeder pas is overleden, heeft ze de zorg voor het gezin (met drie jongere broertjes) op zich genomen.

Het is overigens voor het eerst in mijn schrijfcarrière dat ik dergelijk grondig vooronderzoek verricht. In eerdere romans die zich in het verleden afspeelden, beperkte ik me tot het lezen van (kranten) artikelen of ging ik op mijn geheugen af. Ik begin echt plezier in dit dossier te krijgen, temeer omdat ik de prachtigste scènes voor me zie.

Deze bijvoorbeeld...

Kuintje zit tegenover de rechter-commissaris in de verhoorkamer van de arrondissementsrechtbank in Utrecht. Ze is bloednervus. De man is in haar ogen hooggeleerd; zelf heeft ze alleen lagere school. Voor ze bij de rechtbank aankwam, heeft ze haar

ogen al uitgekeken. Wat een grote stad. En wat een hoop auto's. Veldwachter Reijers heeft haar gebracht. Onderweg heeft hij tegen haar gezegd dat ze de rechter-commissaris met 'u' (een woord dat ze in Bunschoten toentertijd nauwelijks kenden) en edelachtbare moet aanspreken. Misschien hebben ze geoeffend.

Een paar uur eerder wist Kuintje trouwens ook al niet wat haar overkwam. Toen werd ze in een kliniek verderop door een vrouwenarts onderzocht. Had ze zich de avond tevoren gewassen? Persoonlijke hygiëne stond in die tijd bepaald niet boven aan de prioriteitenlijst, zeker niet in Bunschoten-Spakenburg. En hoe zat dat met uitkleden? Als ze klederdracht droeg, moet dat een heel gedoe zijn geweest. Veel kledingstukken zaten (en zitten nog steeds) met spelden aan elkaar vast.

'Dus u hebt nooit een man gehad.'

'Nooit, edelachtbare.'

'Dat begrijp ik niet. Een halfuur geleden belde ik met professor de Roode en volgens hem bent u nog niet zo lang geleden bevallen. "Alles", vertelde hij me, "wijst in die richting."

'Het kan niet, edelachtbare.'

'Dus de man liegt.'

'Ik ... Absoluut.'

'Hij kan dat toch zien! Hij heeft ervoor doorgeleerd.'

Friemelende vingers, rode vlekken. 'Alle mensen zijn zondaren, edelachtbare, en als er morgen een man komt om met me te trouwen doe ik het. Maar er is nog geen man bij me geweest en ik heb nooit een kind gehad. Wie het zegt, die liegt.'

Bladerend door het dossier begint het me meer en meer te duizelen. Gebruik ik al die taferelen voor mijn roman? Maak ik een selectie? En vanuit wiens perspectief schrijf ik het boek? Laat ik Kuintje aan het woord? Haar vader? Beiden? En wat doe ik met de broertjes?

‘Waarom moeten wij dit weten?’

OP HET TERRAS van de Winkel van Sinkel in Utrecht is nog één tafeltje vrij. Vlug lopen Mees en ik ernaartoe. Hij draagt een camouflagepet, een geblokte sjaal en een regenjas tot aan zijn knieën. Net als altijd. Vaak ook zeult hij een tas boeken met zich mee, maar vandaag niet. Ooit was het zijn droom acteur te worden, vertelde hij me pas geleden. Maar voor zijn streng gereformeerde ouders die ‘al jarenlang op de dodenakker in Bunschoten op de jongste dag liggen te wachten’ was dat geen optie. In plaats daarvan werd hij historicus. Inmiddels is hij gepensioneerd.

Een week geleden stuurde ik hem het dossier-Loenen toe. Met de vraag wat hij ervan vond. En of hij dacht dat het als basis kon dienen voor mijn nieuwe roman.

‘Je hebt goud in handen’, mailde Mees me een dag later.

Mees bestelt thee, ik een glas wijn. Om ons heen geroezemoes van stemmen, daardoorheen het carillonspel van de Domtoren. De zon schijnt.

‘Het materiaal is inderdaad prachtig’, begin ik. ‘Alleen... hoe pak ik het aan?’

Mees zwijgt. Peinzend kijkt hij over de Oudegracht.

‘Ik bedoel dus dat ik nog steeds niet weet hoe ik de stof zó moet organiseren dat er een boeiend verhaal uit rolt.’

De serveerster brengt de bestelling. Schuin tegenover ons legt iemand een fiets aan de ketting. ‘Toen ik het dossier doornam, zag ik de prachtigste scènes voor me. Een ontredderde Loenen, gynaecologische onderzoeken, het kind dat wordt opgegraven... Ik hoef ze niet eens meer..’

‘Waaróm?’ onderbreekt Mees me.

Niet-begrijpend kijk ik hem aan.

‘Waarom schrijf je dit boek?’ De vraag klinkt dwingend, kwaaiig bijna. ‘Wat wil je ermee zeggen? Wat is de noodzaak?’

Ik háát die vraag. Schrijfdocenten stellen hem ook. Alsof schrijven op zich al geen noodzaak is. ‘Omdat het verhaal me intrigeert’, antwoord ik.

‘Dat is niet genoeg.’ Fel kijkt hij me aan. ‘Wat motiveert jou...’ Hij opent een hand en beweegt de vingers. ‘Wat triggert je om juist dít verhaal te schrijven. Waarom moeten wij dit weten? Wat worden wij er wijzer van?’

Ik moet toch érgens over schrijven, wil ik zeggen, maar dat klinkt zo cynisch. Bovendien is het niet waar. Ik zucht.

‘Weet je wat mijn vrouw zei toen ik haar het verhaal van Willem Loenen vertelde? “O, dat soort dingen gebeurt zo vaak.”’ Hij roert in zijn thee, kijkt intussen naar de serveerster verderop. ‘En dat is ook zo. Het verhaal dat je wilt vertellen is niet uniek. Maar jij’, ineens steekt hij zijn wijsvinger in mijn richting, ‘moet er iets unieks van maken. En dat kun je, daar ben ik van overtuigd. Alleen al doordat je uit Bunschoten komt. Een magisch dorp, zeker in de tijd van Loenen.’ Hij gaat steeds feller en met steeds meer dictie praten. ‘De Zuiderzee, het zoute water, de stormen, stel je eens voor. En dan die schuld, die altijd kwellende schuld. En de angst niet te vergeten. De angst voor God, voor het water, voor de dood.’

‘Ik weet het al’, zeg ik als hij is uitgeraasd.

‘Wat?’

‘Waarom ik dit boek wil schrijven. Omdat...’